

Sygn.akt III AUa 769/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 marca 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Dorota Elżbieta Zarzecka (spr.)

Sędziowie: SA Alicja Sołowińska

SA Marek Szymanowski

Protokolant: Edyta Katarzyna Radziwińska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 6 marca 2018 r. w B.

sprawy z odwołania Z. D.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku V Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 27 września 2017 r. sygn. akt V U 369/17

I. zmienia zaskarżony wyrok i oddala odwołanie oraz odstępuje od obciążania Z. D. kosztami zastępstwa procesowego organu rentowego za I instancję,

II. zasądza od Z. D. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za II instancję,

SSA Alicja Sołowińska SSA Dorota Elżbieta Zarzecka SSA Marek Szymanowski

Sygn. akt III AUa 769/17

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. decyzją

z 22 marca 2016 r., wydaną w oparciu o przepisy ustawy z 17 grudnia

1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych

(Dz.U. z 2015 r. poz. 748 ze zm.) oraz rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego

pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. z 1983 r., nr 8, poz. 43

ze zm.) odmówił Z. D. prawa do emerytury, ponieważ nie udowodnił on 15 lat pracy w szczególnych warunkach. ZUS

nie uwzględnił okresów zatrudnienia wnioskodawcy: w Krajowej Państwowej (...) Oddział II w B. od 21 lipca 1976 r.

do 21 września 1983 r. oraz w Przedsiębiorstwie (...) w B. od 22 września 1983 r. do 25 sierpnia 1988 r. – z uwagi na

brak świadectw wykonywania prac w szczególnych warunkach.

W odwołaniu od tej decyzji Z. D. wniósł o uwzględnienie ww. okresów zatrudnienia. Ponadto wskazał na okres od 22 kwietnia 1971 r. do 30 kwietnia 1976 r., w którym odbywał długoterminową zasadniczą służbę wojskową, podczas której zdobył uprawnienia do kierowania pojazdami ciężarowymi i od 20 października 1971 r. do końca służby był kierowcą samochodu ciężarowego powyżej 3,5 tony. Mając to na uwadze, wniósł o zmianę zaskarżonej decyzji i ustalenie prawa do emerytury.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie.

Sąd Okręgowy w Białymstoku wyrokiem z 31 maja 2016 r. oddalił odwołanie oraz zasądził od Z. D. na rzecz ZUS 360 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku wyrokiem z 28 marca 2017 r. (sygn. akt III AUa 909/16) uchylił ten wyrok i sprawę przekazał do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Białymstoku, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania za II instancję. Sąd Apelacyjny uznał, że wyrok Sądu Okręgowego zapadł bez dostatecznego wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i podstaw prawnych, wymaganych do oceny prawa skarżącego do emerytury. Sąd pierwszej instancji przedwcześnie, bez przeprowadzenia należytego postępowania dowodowego uznał, że wnioskodawca nie legitymuje się co najmniej 15-letnim okresem pracy w warunkach szczególnych. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, celem prawidłowego rozstrzygnięcia sprawy, Sąd Okręgowy winien w pierwszej kolejności przeanalizować okoliczności związane z niepodjęciem przez Z. D. zatrudnienia w ciągu 30 dni od zakończenia służby wojskowej oraz ocenić, czy nie zachodziły uzasadnione przyczyny niepodjęcia przez niego zatrudnienia w rozumieniu § 7 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z 22 listopada 1968 r. w sprawie szczególnych uprawnień żołnierzy i ich rodzin w brzmieniu obowiązującym od 4 kwietnia 1975 r. (Dz. U. z 1975 r., Nr 10, poz. 61) w zw. z § 4 tego rozporządzenia, a także czy podjął on pracę niezwłocznie po ustaniu przyczyn uniemożliwiających mu stawienie się do pracy. Sąd Apelacyjny wskazał, że przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Okręgowy powinien przeprowadzić kompleksowe postępowanie dowodowe, zarówno na okoliczność, czy okres odbywania zasadniczej służby wojskowej może zostać uwzględniony do stażu pracy skarżącego, na podstawie § 7 ust. 4 rozporządzenia Rady Ministrów z 22 listopada 1968 r. w sprawie szczegółowych uprawnień żołnierzy i ich rodzin, a także na okoliczność, czy jego zatrudnienie w Krajowej Państwowej (...) Oddział II w B. od 21 lipca 1976 r. do 21 września 1983 r. oraz w Przedsiębiorstwie (...) w B.

od 22 września 1983 r. do 25 sierpnia 1988 r. na stanowiskach kierowcy samochodu ciężarowego było zatrudnieniem w warunkach szczególnych nie zapominając, iż przesądzającego znaczenia nie można nadać nieprzedstawieniu świadectw pracy w warunkach szczególnych. Zaznaczono także, że przy ponownym rozpoznaniu sprawy, Sąd Okręgowy powinien przeprowadzić dowody zaoferowane przez Z. D. i z dokładnego przesłuchania Z. D. w charakterze strony, a następnie jego twierdzenia skonfrontować z dokumentami zawartymi w aktach osobowych i zeznaniami świadków.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Okręgowy w Białymstoku wyrokiem z 27 września 2017 r. zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał Z. D. prawo do emerytury od 1 lutego 2016 r. (punkt I), stwierdził, że organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji (punkt II) oraz zasądził od ZUS na rzecz Z. D. 780 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (punkt III).

Sąd pierwszej instancji odwołał się do przepisów wskazujących warunki przyznania prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w warunkach szczególnych, tj.: art. 184 ust. 1 i 2, art. 32 ust. 2 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, § 3 i § 4 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Prawo do świadczenia przewidzianego w art. 184 ustawy emerytalnej uzależnione jest od łącznego spełnienia wymogów: ubezpieczony musi osiągnąć określony wiek, legitymować się co najmniej 15-letnim okresem pracy w szczególnych warunkach, posiadać w przypadku mężczyzny co najmniej 25-letni okres składkowy i nieskładkowy, nie być członkiem OFE, ewentualnie musi złożyć wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu na dochody budżetu

państwa. Okolicznością bezsporną w niniejszej sprawie było to, że odwołujący osiągnął wymagany wiek (w dniu 24 kwietnia 2013 r. ukończył

60 lat). Nadto wykazał wymagany przepisami okres składkowy i nieskładkowy wynoszący na dzień 1 stycznia 1999 r. 26 lat, 11 miesięcy i 15 dni, a także nie jest członkiem otwartego funduszu emerytalnego. Spór dotyczył natomiast tego czy legitymuje się on co najmniej 15-letnim stażem pracy w warunkach szczególnych. Organ rentowy nie zaliczył wnioskodawcy okresu odbywania długotrwałej zasadniczej służby wojskowej tj. od 22 kwietnia 1971 r. do 30 kwietnia 1976 r., okresu zatrudnienia w Krajowej Państwowej (...) Oddział II w B. od 21 lipca 1976 r. do 21 września 1983 r. oraz w Przedsiębiorstwie (...) w B. od 22 września 1983 r. do 25 sierpnia 1988 r.

Odnosząc się do pierwszego ze spornych okresów Sąd pierwszej instancji wskazał, że z zaświadczenia Archiwum S. Powietrznych z 14 października 2015 r. wynikało, iż Z. D. w okresie od 22 kwietnia 1971 r. do 30 kwietnia 1976 r. pełnił zasadniczą długoterminową służbę wojskową w Wojsku Polskim, w tym w okresie od 22 kwietnia 1971 r. do 19 października 1971 r. w 37 Batalionie Samochodowo-Transportowym - jako kursant, zaś od 20 października 1971 r. do 30 kwietnia 1976 r. w 31 Batalionie (...) na stanowisku kierowcy samochodowego. Uwzględnienie okresu zasadniczej służby wojskowej do stażu pracy jest możliwe na podstawie przepisów dotyczących powszechnego obowiązku obrony, tj. art. 108 ust. 1 – 3 ustawy z 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony RP (którego treść została zmieniona 1 stycznia 1975 r.) oraz przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z 22 listopada 1968 r. w sprawie szczególnych uprawnień żołnierzy i ich rodzin.

Bezsporne było, że Z. D. przed rozpoczęciem służby wojskowej nie był zatrudniony w warunkach szczególnych. Pracował wówczas w gospodarstwie rolnym rodziców w miejscowości D.. Niewątpliwie też w ciągu 30 dni od zakończenia służby wojskowej (30 kwietnia 1976 r.) nie podjął zatrudnienia. Pracę w Krajowej Państwowej (...) Oddział II w B. rozpoczął dopiero 21 lipca 1976 r., a zatem po upływie niemal trzech miesięcy od zakończenia służby wojskowej. Okoliczność ta nie wykluczała jednak możliwości uwzględnienia okresu odbywania służby wojskowej do stażu pracy w warunkach szczególnych. Jak bowiem wynikało z treści odwołania, a także z zeznań złożonych przez Z. D. w toku postępowania – ubezpieczony, po odbyciu służby wojskowej nie mógł w ciągu 30 dni podjąć zatrudnienia z uwagi na to, że bezpośrednio po zakończeniu służby zaistniała potrzeba pomocy matce w prowadzeniu gospodarstwa rolnego i wykonaniu pilnych prac polowych. Ponadto skarżący wskazywał, że w ciągu 30 dni od zakończenia służby wojskowej podejmował działania celem podjęcia zatrudnienia jednak nie mógł znaleźć pracy zgodnej z posiadanymi kwalifikacjami zawodowymi, jakie uzyskał w trakcie odbywania służby wojskowej. Ubezpieczony podjął próbę zatrudnienia natychmiast po zakończeniu służby wojskowej. Oczekiwał na etat w (...), gdyż podjęcie tam pracy wiązało się z przydziałem dużego samochodu ciężarowego. Z akt osobowych Z. D. z okresu zatrudnienia w (...), w szczególności z treści kwestionariusza osobowego wynika, że został on wypełniony i złożony przez wnioskodawcę już 18 maja 1976 r., co potwierdzone zostało podpisem i pieczętą imienną pracownika komórki ds. osobowych. Mając na uwadze datę złożenia kwestionariusza osobowego, (niezależnie od terminu podjęcia przez skarżącego pracy) Sąd Okręgowy uznał, że ubezpieczony zgłosił się do pracy w ciągu 30 dni od zakończenia służby wojskowej w dniu 30 kwietnia 1976 r., jednak nie podjął zatrudnienia w ciągu 30 dni od zakończenia służby z przyczyn od niego niezależnych, w rozumieniu § 7 ust. 4 w związku z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z 22 listopada 1968 r. w sprawie szczególnych uprawnień żołnierzy i ich rodzin.

Powyzsze ustalenia były jednak niewystarczające do zaliczenia do pracy w warunkach szczególnych okresu odbywania przez ubezpieczonego zasadniczej służby wojskowej. Dla uwzględnienia takiego okresu konieczne jest także stwierdzenie, że praca podjęta przez ubezpieczonego niezwłocznie po ustaniu przyczyn od niego niezależnych, tj. praca w Krajowej Państwowej (...) Oddział II w B. od 21 lipca 1976 r. do 21 września 1983 r. była pracą wykonywaną w warunkach szczególnych. Dokumentacja pracownicza z tego okresu zatrudnienia wnioskodawcy

potwierdzała jedynie okres zatrudnienia w ww. zakładzie oraz wykonywanie pracy na stanowisku kierowcy samochodu ciężarowego (kierowcy towarowego). Ubezpieczony nie legitymował się świadectwem wykonywania pracy w szczególnych warunkach. W postępowaniu przed sądem, okresy zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze przewidziane rozporządzeniem, mogą być jednak ustalane wszelkimi dopuszczalnymi

przez prawo środkami dowodowymi. Mając to na uwadze Sąd dopuścił dowód z zeznań świadków: M. A. i R. K., a także przesłuchał wnioskodawcę w charakterze strony. Z zeznań Z. D. wynikało, że w Krajowej Państwowej (...) pracował jako kierowca (...) o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony. Ubezpieczony twierdził, że w takim charakterze pracował w pełnym wymiarze czasu pracy (a czasem nawet po 12 godzin). Innych czynności nie wykonywał. Świadkowie M. A. i R. K. potwierdzili, że odwołujący pracował jako kierowca samochodu ciężarowego o dopuszczalnym ciężarze powyżej 3,5 tony, a także, że pracę w tym charakterze wykonywał w pełnym wymiarze czasu pracy.

Sąd pierwszej instancji dał wiarę zeznaniom świadków i odwołującego, uznając je za spójne, logiczne i pozostające w zgodzie z pozostałym materiałem dowodowym. W ocenie Sądu zeznania te pozwalały na poczynienie ustaleń, że wnioskodawca w Krajowej Państwowej (...) Oddział II w B. - w okresie od 21 lipca 1976 r. do 21 września 1983 r. - wykonując czynności kierowcy samochodu ciężarowego (czyli pracę na stanowisku wymienionym w wykazie A, dziale VIII, pkt 2 załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r.) pracował w szczególnych warunkach. Powyższe spowodowało, że do pracy w szczególnych warunkach można zaliczyć wnioskodawcy także okres odbywania długotrwałej zasadniczej służby wojskowej od 22 kwietnia 1971 r. do 30 kwietnia 1976 r., poprzedzającej okres zatrudnienia w Krajowej Państwowej (...) Oddział II w B..

Odnosząc się do ostatniego ze spornych okresów Sąd Okręgowy wskazał, że w Przedsiębiorstwie (...) w B. ubezpieczony został zatrudniony 22 września 1983 r. na stanowisku mechanika pogotowia technicznego. W dniu 1 stycznia 1984 r. powierzono mu obowiązki mechanika, spawacza i kierowcy. W kolejnych angażach wskazywano, że zajmuje stanowisko spawacza-mechanika oraz mechanika. Natomiast z odpisów zaświadczeń Stowarzyszenia (...) wynika, że w okresie od 17 października 1983 r. do 9 grudnia 1983 r. wnioskodawca odbył kurs spawania gazowego, zaś w okresie od 9 stycznia 1984 r. do 9 marca 1984 r. kurs spawania elektrycznego. W dniu 26 sierpnia 1989 r. Z. D. porzucił pracę w ww. zakładzie. Z powyższego wynikało, że wnioskodawca w trakcie zatrudnienia w Przedsiębiorstwie (...) w B. wykonywał pracę zarówno kierowcy, mechanika jak i spawacza.

W związku z powyższym Sąd Okręgowy zwrócił uwagę na stanowisko wyrażone przez Sąd Najwyższy w wyroku z 27 stycznia 2012 r. w sprawie II UK 103/11, a mianowicie, że „pracownik, który u jednego pracodawcy w tym samym czasie (okresie) wykonywał różne rodzaje pracy w szczególnych warunkach (wymienione w załączniku do rozporządzenia z 8 lutego 1983 r. - wykaz A), stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, nie powinien być pozbawiony uprawnienia do zaliczenia tego okresu do zatrudnienia w szczególnych warunkach wymaganego do emerytury na podstawie art. 32 ust. 1, 2 i 4 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS”. Praca na określonym stanowisku nigdy nie trwa faktycznie, efektywnie "pełnych" 8 godzin. Czasem pracy w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze nie jest bowiem tylko czas, w którym praca ta jest efektywnie rzeczywiście wykonywana, lecz także czas, w którym pracownik pozostaje w gotowości do świadczenia na rzecz pracodawcy pracy tego rodzaju (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 24 lutego 2015 r., III AUa 1366/14, Lex 1665039). Sąd Okręgowy odwołał się też do wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 27 listopada 2012 r., III AUa 2001/12 (LEX nr 1239924), zgodnie z którym celem ustawodawcy było przyznanie szczególnych przywilejów pracownikom, których główne i jedyne zadanie koncentrowało się na wykonywaniu prac o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości. Podejmowanie czynności pomocniczych do wykonywania zadań głównych, nie wpływa na pojęcie pracy w warunkach szczególnych w pełnym wymiarze czasu pracy.

Mając na uwadze powyższe rozważania, Sąd pierwszej instancji doszedł do przekonania, że również w okresie od 22 września 1983 r. do 26 sierpnia 1989 r. wnioskodawca wykonywał prace w szczególnych warunkach. Jak bowiem wynikało z jego zeznań oraz zeznań świadków M. M. i W. T. (1), głównym zajęciem ubezpieczonego w Przedsiębiorstwie (...) w B. była praca kierowcy (...) o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony. W samochodzie tym była szafa wyposażona w spawarkę gazową i elektryczną oraz zestaw narzędzi. Tym samochodem wnioskodawca jeździł w teren i dokonywał potrzebnych napraw. Sprzęt melioracyjny naprawiał w terenie, zaś zimą w kanałach remontowych. W ramach wykonywanych napraw wnioskodawca wykonywał głównie prace spawalnicze.

Sąd Okręgowy uznał, że wnioskodawca wykonywał przede wszystkim pracę kierowcy samochodu ciężarowego o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony (dział VIII, poz. 2 wykazu A stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r.) a dodatkowo także prace spawalnicze (określone w Dział XIV, poz. 12 - wykazu A) oraz naprawy w kanałach remontowych (określone w Dział XIV, poz. 16 - wykazu A). Natomiast inne czynności, takie jak chociażby naprawy nie polegające na spawaniu, były jedynie czynnościami dodatkowymi, wykonywanym w niewielkim zakresie i były immanentnie związane z pracą wykonywaną w warunkach szczególnych.

Uwzględniając wszystkie analizowane okresy Sąd pierwszej instancji uznał, że staż pracy wnioskodawcy w szczególnych warunkach wynosi ponad 15 lat. Dlatego też na mocy art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał Z. D. prawo do wcześniejszej emerytury od 1 lutego 2016 r. (tj. od miesiąca złożenia wniosku). Stosownie do treści art. 118 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z FUS Sąd orzekł o nieponoszeniu przez ZUS odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji z uwagi na konieczność przeprowadzenia postępowania dowodowego. O kosztach zastępstwa procesowego orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. w zw. z § 9 ust. 2 oraz § 10 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

Apelację od tego wyroku wniósł organ rentowy. Zaskarżył wyrok w całości i zarzucił naruszenie:

1. przepisów prawa materialnego, a w szczególności art. 184 w zw. z art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i w zw. z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów poprzez przyjęcie, że wnioskodawca na dzień 1 stycznia 1999 r. udowodnił co najmniej 15 lat pracy w warunkach szczególnych i z tego tytułu przysługuje mu prawo do wcześniejszej emerytury;

2. przepisów postępowania, a w szczególności art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dokonanie ustaleń faktycznych sprzecznych z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego, polegających na ustaleniu, iż wnioskodawca:

- po zakończeniu służby wojskowej w dniu 30 kwietnia 1976 r. z powodu ważnych przyczyn nie podjął zatrudnienia w ciągu 30 dni od zakończenia tej służby (§ 7 ust. 1 i 4 rozporządzenia RM z dnia 22 listopada 1968 r. w sprawie uprawnień żołnierzy i ich rodzin), podczas gdy przeczy temu zebrany w sprawie materiał dowodowy z którego wynika, że wnioskodawca podjął zatrudnienie dopiero 21 lipca 1976 r., ponieważ zakład pracy nie dysponował samochodem ciężarowym, natomiast wskazana w przepisach ważna przyczyna powinna leżeć po stronie żołnierza;

- podczas zatrudnienia w Przedsiębiorstwie (...) w B., w okresie od 22 września 1983 r. do 25 sierpnia 1989 r. pracował stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w warunkach szczególnych na stanowiskach: kierowcy samochodu ciężarowego o ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony, spawacza oraz mechanika napraw sprzętu melioracyjnego w kanałach remontowych.

Wskazując na powyższe podstawy apelacji organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości i oddalenie odwołania.

W odpowiedzi na apelację Z. D. wniósł o jej oddalenie i zasądzenie od organu rentowego na jego rzecz kosztów postępowania.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego zasługuje na uwzględnienie.

Sąd Apelacyjny podziela zawarty w apelacji zarzut niewłaściwej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego i przekroczenia granic swobodnej oceny dowodów wyrażonej w art. 233 § 1 k.p.c. W konsekwencji dokonania błędnych ustaleń faktycznych, Sąd pierwszej instancji naruszył również przepisy prawa materialnego, tj. art. 184 w zw. z art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w zw. z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w

szczególным charakterze poprzez przyjęcie, że Z. D. na dzień 1 stycznia 1999 r. udowodnił co najmniej 15 lat pracy w warunkach szczególnych i przysługuje mu z tego tytułu prawo do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym.

Sąd pierwszej instancji uwzględnił wnioskodawcy do stażu pracy wykonywanej w warunkach szczególnych następujące okresy: odbywania służby wojskowej od 22 kwietnia 1971 r. do 30 kwietnia 1976 r., zatrudnienia w charakterze kierowcy samochodu ciężarowego w Krajowej Państwowej (...) Oddział II w B. od 21 lipca 1976 r. do 21 września 1983 r., a także zatrudnienia w Przedsiębiorstwie (...) w B. od 22 września 1983 r. do 25 sierpnia 1989 r.

Odnosnie zatrudnienia w Przedsiębiorstwie (...) w B. Sąd pierwszej instancji uznał, że wnioskodawca pracował wówczas stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w warunkach szczególnych na stanowiskach: kierowcy samochodu ciężarowego o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony (dział VIII, poz. 2 wykazu A stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r.) a dodatkowo wykonywał także prace spawalnicze (określone w Dział XIV, poz. 12 - wykazu A) oraz naprawy w kanałach remontowych (określone w Dział XIV, poz. 16 - wykazu A).

Sąd Okręgowy, na podstawie zeznań wnioskodawcy oraz świadków: M. M. i W. T. (1), przyjął, że głównym zajęciem wnioskodawcy była wówczas praca kierowcy (...) o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony. W samochodzie tym była szafa wyposażona w spawarkę gazową i elektryczną oraz zestaw narzędzi. Samochodem tym wnioskodawca jeździł w teren i dokonywał potrzebnych napraw. Sprzęt melioracyjny naprawiał w terenie, zaś zimą wykonywał naprawy w bazie, w kanałach remontowych. W ramach napraw wnioskodawca wykonywał głównie prace spawalnicze. Natomiast inne czynności, nie polegające na spawaniu, były zdaniem Sądu pierwszej instancji jedynie czynnościami dodatkowymi, wykonywanymi w niewielkim zakresie i były immanentnie związane z pracą wykonywaną w warunkach szczególnych.

Sąd Apelacyjny takiej oceny materiału dowodowego nie podziela.

Z akt osobowych wnioskodawcy z Przedsiębiorstwa (...) w B. wynika, że 22 września 1983 r. został on zatrudniony na stanowisku mechanika pogotowia technicznego. W dniu 1 stycznia 1984 r. powierzono mu obowiązki mechanika, spawacza i kierowcy, zaś w kolejnych angażach wskazywano, że zajmuje on stanowisko spawacza-mechanika oraz mechanika. Ponadto, z odpisów zaświadczeń Stowarzyszenia (...) wynika, że od 17 października 1983 r. do 9 grudnia 1983 r. wnioskodawca odbył kurs spawania gazowego, zaś w okresie od 9 stycznia 1984 r. do 9 marca 1984 r. - kurs spawania elektrycznego.

M. M. zeznał, wnioskodawca w spornym okresie zatrudnienia obsługiwał samochód pogotowia technicznego S. (...). Samochodem tym jeździł w teren w celu naprawy sprzętu ciężkiego. Był jednocześnie kierowcą i mechanikiem. Naprawy sprzętu przeważnie odbywały się poza bazą przedsiębiorstwa, a w bazie - tylko poza sezonem. Sprzęt zwożony był do bazy na początku listopada i pozostawał w bazie do kwietnia. W okresie zimowym wnioskodawca naprawiał sprzęt tylko w bazie, w kanałach remontowych, zaś naprawy sprzętu w terenie odbywały się jedynie sporadycznie (przykładowo naprawy sprzętu służącego do posypywania dróg) (k. 93-94).

Podobnie wyjaśnił świadek W. T. (2). Zeznał on, że wnioskodawca pracował jako kierowca mechanik. Jeździł przez cały czas samochodem pogotowia technicznego marki S.. Wnioskodawca często przyjeżdżał do świadka, który pracował jako operator koparki w terenie, w związku z awarią lub by wymienić olej. Wnioskodawca wykonywał również prace spawalnicze. W samochodzie była spawarka acetylenowa, elektryczna i agregat prądotwórczy. Sprzęt należący do przedsiębiorstwa był rozmieszczony na terenie całego województwa i w związku z tym wnioskodawca aby dokonać naprawy sprzętu jeździł po całym województwie. Zimą zaś pracował w kanale remontowym (k. 94).

Z zeznań wnioskodawcy wynika natomiast, że w tym spornym okresie zatrudnienia pracował on jako kierowca mechanik pogotowia technicznego i jeździł specjalistycznym samochodem marki S. 29 o dopuszczalnym ciężarze powyżej 3,5 tony, w którym była szafa wyposażona w tokarkę, spawarkę gazową i elektryczną oraz zestaw narzędzi. Samochodem tym wnioskodawca jeździł do napraw sprzętu będącego w posiadaniu przedsiębiorstwa. Naprawiał koparki, spycharki, koparko - spycharki. Wykonywał wszystkie niezbędne do usunięcia awarii czynności. Wymieniał

sprzęgła, gaśnice, przewody hydrauliczne, spawał, wymieniał oleje i filtry. Naprawy te odbywały się w miejscu, w którym akurat pracował sprzęt, np. w polu. Jedynie w czasie mroźnych zim naprawy sprzętu odbywały się w bazie, w kanale remontowym (k. 84 – 85, k. 94-95).

Sąd Apelacyjny, w związku z zarzutami apelacji, celem oceny charakteru pracy wnioskodawcy w Przedsiębiorstwie (...), dopuścił dowód z uzupełniającego przesłuchania wnioskodawcy w charakterze strony. Z zeznań wnioskodawcy jednoznacznie wynikało, że w ww. okresie wnioskodawca wykonywał naprawy na terenie całego województwa: w okolicach B., S., K., pracował przy budowie zalewu S. i zalewu w K.. Naprawy główne sprzętu ciężkiego wymagały pracy w kanale, np. wymiana gaśnic, silników, siłowników i prace te wykonywali mechanicy zatrudnieni w dziale napraw, a także wnioskodawca, zwłaszcza zimą. Samochód pogotowia technicznego, którym kierował wnioskodawca wyposażony był w spawarkę, szlifierkę, imadło, wiertarkę, agregat prądowłórczy, tokarkę i wszystkich tych narzędzi wnioskodawca używał do naprawy sprzętu melioracyjnego (k. 130odw. – 131).

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, całością zabranego w sprawie materiału dowodowego, w tym dokumenty zawarte w aktach osobowych Z. D., zeznania świadków i zeznania wnioskodawcy nie pozostawiają wątpliwości, że w okresie zatrudnienia w Przedsiębiorstwie (...) w B. wnioskodawca wykonywał prace w charakterze mechanika - kierowcy pogotowia technicznego i dokonywał napraw ciężkich maszyn budowlanych, głównie poza bazą (w terenie) i poza kanałami remontowymi. Do podstawowych jego obowiązków w spornym okresie należało zarówno prowadzenie samochodu pogotowia technicznego jak i dokonywanie napraw uszkodzonych pojazdów (w tym polegających również na spawaniu) głównie w miejscu ich awarii, jak też w warsztacie, przy czym wówczas wykonywane przez niego prace nie odbywały się w kanałach remontowych. Naprawy były przez niego wykonywane w miejscu pracy maszyn, na terenie całego województwa, co wynika przede wszystkim z zeznań uzupełniających złożonych przez wnioskodawcę na rozprawie apelacyjnej 6 marca 2018 r. (k. 130odw. – 131). Oprócz tego, że czynności mechanika były wykonywane również poza kanałami remontowymi, należy zwrócić uwagę też na to, że poza czynnościami spawalniczymi wnioskodawca zajmował się szeregiem innych czynności, bowiem pogotowie techniczne było wyposażone w sprzęt umożliwiający dokonywanie wszelkich napraw sprzętu ciężkiego, który ulegał awarii poza bazą. Nie można zatem uznać, aby w tym spornym okresie wnioskodawca stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał prace kierowcy samochodu ciężarowego, mechanika w kanałach remontowych i spawacza, które to prace łącznie podlegały zdaniem Sądu pierwszej instancji uwzględnieniu do pracy w warunkach szczególnych.

W tym kontekście wyjaśnić należy, że stosownie do treści wykazu A stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. za prace w szczególnych warunkach uznawane są prace kierowców samochodów ciężarowych o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony (dział VIII poz. 2), prace spawalnicze (dział XIV, poz. 2), jak i prace wykonywane w kanałach remontowych przy naprawie pojazdów mechanicznych lub szynowych (dział XIV poz. 16). Aby jednak okres wykonywania takich prac mógł zostać uwzględniony do kwestionowanego stażu pracy konieczne było wykazanie, że wymienione czynności wykonywane były stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Tego zaś warunku wnioskodawca nie dopełnił. Świadczona przez niego praca przy naprawie pojazdów mechanicznych nie była pracą wykonywaną głównie w kanałach remontowych. Większość napraw odbywała się bowiem w terenie. Nie można zatem podzielić stanowiska wnioskodawcy, iż okresy jego zatrudnienia na stanowisku kierowcy pogotowia technicznego – mechanika i spawacza winny zostać uwzględnione do stażu pracy w szczególnych warunkach.

Nadmienić też należy, że dla oceny charakteru wykonywanej przez wnioskodawcę pracy nie ma znaczenia okoliczność, iż była ona wykonywana często w bardzo trudnych warunkach z uwagi na miejsce jej świadczenia, czy też czynniki atmosferyczne. Sama ta okoliczność nie skutkuje przyjęciem, że praca wykonywana była w szczególnych warunkach. Za pracę taką może bowiem zostać uznana wyłącznie praca, która wymieniona została w załączniku do rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, i tylko taka, o ile wykonywana była stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, nie zaś każda, która w subiektywnej ocenie ubezpieczonego świadczona była w trudnych, czy nawet niebezpiecznych warunkach.

Tym samym, w ocenie Sądu Apelacyjnego okres zatrudnienia wnioskodawcy w Przedsiębiorstwie (...) w B.

(w wymiarze 4 lat, 11 miesięcy i 3 dni) nie podlega zaliczeniu do stażu pracy w warunkach szczególnych.

Sąd Apelacyjny nie podziela również oceny Sądu pierwszej instancji odnośnie możliwości uwzględnienia do stażu pracy w warunkach szczególnych okresu odbywania przez wnioskodawcę służby wojskowej od 22 kwietnia 1971 r. do 30 kwietnia 1976 r. Przed rozpoczęciem służby wojskowej wnioskodawca nie był nigdzie zatrudniony. Pracował razem z matką w gospodarstwie rolnym. Po odbyciu służby wojskowej zgłosił się do Krajowej Państwowej (...) Oddział II w B. chcąc podjąć pracę. Kwestionariusz osobowy złożył 18 maja 1976 r. Nie podjął tam zatrudnienia w terminie 30 dni wyłącznie z uwagi na to, że (...) nie dysponował samochodem ciężarowym a wnioskodawca z uwagi na zdobyte w wojsku kwalifikacje chciał podjąć pracę wyłącznie w charakterze kierowcy samochodu ciężarowego. Okoliczności nie podjęcia pracy w ciągu 30 dni od zakończenia służby są bezsporne. Wynikają z zeznań samego wnioskodawcy. Tym samym, rację ma organ rentowy twierdząc, że nie można uznać, że wnioskodawca nie podjął zatrudnienia ciągu 30 dni od dnia zwolnienia ze służby wojskowej z ważnych dla siebie przyczyn, leżących po jego stronie i uniemożliwiających mu podjęcie zatrudnienia w wymaganym terminie.

Ważnymi przyczynami uniemożliwiającymi byłemu żołnierzowi podjęcie zatrudnienia w wymaganym terminie, w świetle przepisów § 4 i § 7 ust. 1 i 4 rozporządzenia Rady Ministrów z 22 listopada 1968 r. w sprawie szczególnych uprawnień żołnierzy i ich rodzin (Dz.U. Nr 44, poz. 318) i art. 107 ust. 1 w zw. z art. 108 ustawy z 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony, są m.in. okoliczności związane z koniecznością zmiany przez żołnierza miejsca zamieszkania po zwolnieniu ze służby, chorobą, ubieganiem się o zatrudnienia w miejscu zamieszkania lub w jego pobliżu, jeżeli przed powołaniem do wojska żołnierz dojeżdżał do pracy z innej miejscowości, czy niezapewnieniem pracownikowi mieszkania przez zakład pracy, jeżeli obowiązek taki wynika z odrębnych przepisów lub zawartej umowy.

Sąd Apelacyjny podziela stanowisko skarżącego, że nie istniały ważne przyczyny niepodjęcia przez wnioskodawcę zatrudnienia w Krajowej Państwowej (...) leżące po jego stronie w rozumieniu ww. przepisów. Tym samym okres zasadniczej służby wojskowej od 22 kwietnia 1971 r. do 30 kwietnia 1976 r. nie może zostać uwzględniony do okresów zatrudnienia w warunkach szczególnych.

Nawet jednak gdyby doliczyć wnioskodawcy okres odbywania służby wojskowej do zatrudnienia w warunkach szczególnych w charakterze kierowcy samochodu ciężarowego powyżej 3,5 tony w Krajowej Państwowej (...) Oddział II w B. od 21 lipca 1976 r. do 21 września 1983 r., to okresy te łącznie wyniosłyby 12 lat, 2 miesiące i 8 dni, zatem po zsumowaniu nie dałyby mu 15 – letniego okresu zatrudnienia w warunkach szczególnych.

Co więcej, nawet gdyby uznać, zgodnie z twierdzeniami wnioskodawcy, że w okresie zatrudnienia w Przedsiębiorstwie (...) w B. od 22 września 1983 r. do 25 sierpnia 1988 r., w okresach zimowych wykonywał on prace mechanika wyłącznie w kanałach remontowych, to okresy te w połączeniu z okresem wynoszącym 12 lat, 2 miesiące i 8 dni również nie byłyby wystarczające do uzupełnienia zatrudnienia w warunkach szczególnych do wymaganych 15 lat. Uznając bowiem, że uwzględnieniu podlegają okresy od listopada do kwietnia każdego roku w latach 1983 – 1988, jako okresy pracy mechanika w kanałach remontowych, to stanowią one 2 lata i 6 miesięcy. Zatem nawet po zsumowaniu wszystkich możliwych do zaliczenia okresów pracy w warunkach szczególnych wnioskodawca wykazałaby 14 lat, 8 miesięcy i 8 dni takiej pracy.

Mając na uwadze powyższe rozważania Sąd Apelacyjny, na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok i oddalił odwołanie od decyzji ZUS – punkt I sentencji wyroku.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 102 k.p.c. Sąd miał przy tym na względzie charakter sprawy (sprawa o emeryturę) oraz to, że z przyczyn niezależnych od wnioskodawcy sprawa była dwukrotnie rozpoznawana przez Sądy obu instancji. Sąd uznał, że wystarczającym obciążeniem będzie więc zasądzenie od wnioskodawcy na rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego organu rentowego w II instancji jeden raz, tj. w kwocie 240 zł, odpowiadającej minimalnej stawce wynagrodzenia radcy prawnego określonej w § 10 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 9

ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2015 r. poz. 1804) – punkt II sentencji wyroku.

SSA Alicja Sołowińska SSA Dorota Elżbieta Zarzecka SSA Marek Szymanowski